

LXXII OLIMPIADA FIZYCZNA

ZAWODY II STOPNIA

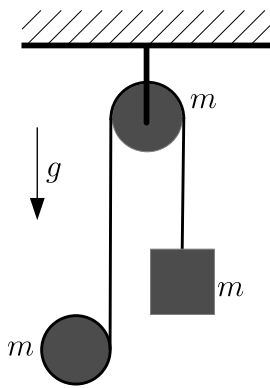
CZĘŚĆ TEORETYCZNA, 15.01.2023

Za każde zadanie można otrzymać maksymalnie 20 punktów.

Na końcu znajdują się zależności, które mogą być przydatne przy rozwiązywaniu zadań.

Zadanie 1

Przez błądzek będący jednorodnym walcem o promieniu r przerzucona jest wiotka, nierozciągliwa i nieważka nić (patrz rysunek). Do jednego końca tej nici przywiązany jest ciężarek, zaś drugi koniec jest nawinięty na jednorodny walec o tym samym promieniu co błądzek. Każdy z walców oraz ciężarek ma taką samą masę m . Nić nie ślizga się po żadnym z walców.

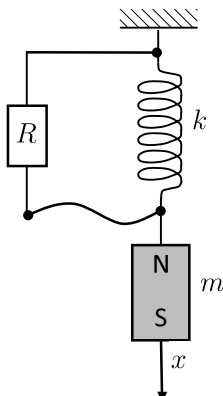

Przyjmujemy, że osie walców pozostają poziome (i prostopadłe do płaszczyzny rysunku). Fragmenty nici po obu stronach błądzka są stale pionowe. Błądzek obraca się bez tarcia. Zaniedbaj opór powietrza. Moment bezwładności każdego z walców względem jego osi jest równy $mr^2/2$.

Wyznacz przyspieszenie ciężarka.

Zadanie 2

Na nieważkiej sprężynie o stałej sprężystości k wisi magnes o masie m . Sprężyna jest wykonana z cienkiego drutu tworzącego zwojnicę. Do końców sprężyny dołączony jest opornik o dużym oporze R (patrz rysunek), jedna z końcówek jest dołączona przez giętki przewód.

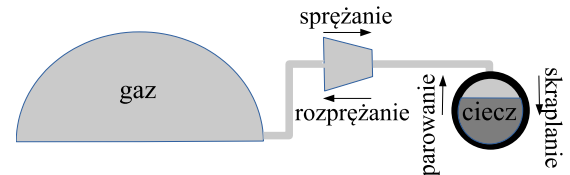
Magnes odchyłono w pionie od położenia równowagi i puszczono. Całkowity strumień pola magnesu przechodzący przez zwojnicę (suma strumieni przechodzących przez poszczególne zwoje) w dobrym przybliżeniu zależy od wychylenia magnesu x od położenia równowagi zgodnie ze wzorem

$$\Phi = \Phi_0(1 + \alpha x)$$

gdzie α oraz Φ_0 są znanymi stałymi.

Oblicz stosunek dwóch kolejnych maksymalnych odchylen ciężarka (odpowiadających najwyższemu/najniższemu położeniu) od położenia równowagi, zakładając, że straty energii wynikają wyłącznie z przepływu prądu przez opornik. Założenie o dużym R oznacza, że występuje słabe tłumienie drgań (szukany stosunek jest bliski 1) i że można pominąć pole magnetyczne wytwarzane przez płynący prąd w porównaniu z polem magnetycznym magnesu.

Zadanie 3

Schematyczne przedstawienie magazynowania energii (sprężanie, skraplanie) oraz procesu odwrotnej pracy (parowanie, rozprężanie). Woda wykorzystywana do utrzymania stałej temperatury we wszystkich procesach nie jest pokazana.

Jednym z pomysłów na magazynowanie energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych jest wykorzystanie CO_2 i jego przemiany ze stanu gazowego do stanu ciekłego. Początkowo gazowy CO_2 znajduje się w odpowiedniej wielkości balonach, a jego ciśnienie jest równe ciśnieniu atmosferycznemu p_0 (w praktyce musi być nieco większe od p_0). Ten gaz jest sprężany do ciśnienia p_1 , a przy dalszym zmniejszaniu objętości ulega skropleniu przy tym ciśnieniu. Temperatura skraplania CO_2 pod ciśnieniem p_1 wynosi T_0 . W tych procesach jest wykorzystywana energia elektryczna ze źródeł odnawialnych. Skroplony CO_2 jest przechowywany w butlach.

W trakcie rozładowywania magazynu zachodzi proces odwrotny: ciecz odparowuje pod ciśnieniem p_1 , a następnie CO_2 jest rozprężany od ciśnienia p_1 do ciśnienia p_0 , wypełniając balon. Wykonana praca jest przy pomocy prądnicy zamieniana z powrotem na energię elektryczną.

Dodatkowo wykorzystywana jest woda, która odbiera lub dostarcza ciepło w opisanych procesach.

Przyjmij, że opisane powyżej procesy zachodzą w sposób odwracalny w temperaturze T_0 (do utrzymania tej stałej temperatury jest wykorzystywana woda). Gazowy CO_2 potraktuj jako gaz doskonały. Weź pod uwagę, że powłoka balonu jest wiotka i w trakcie sprężania CO_2 objętość ograniczona przez nią się zmniejsza. Objętość molowa ciekłego CO_2 w temperaturze T_0 wynosi v_m .

Wyznacz całkowitą objętość CO_2 (przy ciśnieniu p_0 i temperaturze T_0), która jest niezbędna, aby omawiana

instalacja mogła zmagazynować energię elektryczną W . Podaj liczbową wartość tej objętości dla $W = 20 \text{ kWh}$, $p_0 = 1 \cdot 10^5 \text{ Pa}$, $p_1 = 57,3 \cdot 10^5 \text{ Pa}$, $T_0 = 293 \text{ K}$, $v_m = 5,69 \cdot 10^{-5} \text{ m}^3/\text{mol}$.

Uniwersalna stała gazowa $R = 8,31 \text{ J}\cdot\text{mol}^{-1}\cdot\text{K}^{-1}$.

Zależności, które mogą być przydatne

Jeśli $\frac{dx}{dt} = t^q$ to dla $q \neq -1$ mamy $x(t) = t^{q+1}/(q+1) + \text{const}$, a dla $q = -1$ mamy $x(t) = \ln|t| + \text{const}$;

Jeśli $\frac{dx}{dt} = x^q$ to dla $q \neq 1$ mamy $x(t) = \frac{1}{1-q} \sqrt[q]{(t + \text{const})(1-q)}$, a dla $q = 1$ mamy $x(t) = \text{const} \cdot e^t$;

W powyższych wzorach $\ln$ oznacza logarytm naturalny, tzn. logarytm o podstawie $e = 2,718281\dots$, $\frac{dx}{dt}$ to pochodna funkcji $x(t)$ po t .